


ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННОСТІ ТА БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ

УДК 343.98

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2020.4.08>

ЄВГЕНІЙ ВІКТОРОВИЧ ЗОЗУЛЯ,

Харківський національний університет внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-1444-0408>,

e-mail: bliznec8010@gmail.com

ЗМІСТ СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИМУШУВАННЯ ДО ВИКОНАННЯ ЧИ НЕВИКОНАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, УЧИНЕНОГО ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННОЮ ГРУПОЮ

Розглянуто низку питань, які стосуються сутності слідчої ситуації, необхідності всебічного вивчення її складових елементів і взаємозв'язків між ними, напрямків розвитку, підстав вибору і реалізації дій як способу вирішення складної ситуації під час розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, вчиненого організованою злочинною групою, а також переходу від однієї ситуації до іншої. Досліджено процеси, що відбуваються в системі взаємозв'язку слідчої ситуації із певним порядком дій. Розглянуто конкретні слідчі ситуації та порядок дій, що їм відповідає, під час розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, вчиненого організованою злочинною групою.

Ключові слова: *типова слідча ситуація, слідчі дії, негласні слідчі розшукові дії, початковий етап розслідування, цивільно-правові зобов'язання, примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.*

Оглядова стаття

Постановка проблеми

Положення п. 1 ст. 2 КПК України закріплює як одне з головних завдань органів досудового розслідування захист прав і законних інтересів особи й захист держави та суспільства від кримінальних посягань, також там приділено особливу увагу охороні прав, свобод і законних інтересів усіх учасників кримінального процесу та вказано на необхідність забезпечення швидкого, повного й неупередженого розслідування і судового розгляду, метою чого є досягнення такого стану, щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, притягався до відповідальності лише в обсязі своєї вини¹. Чільне місце серед заходів з виконання цього завдання посідає розроблення науково обґрунтованих засобів і методів розкриття найбільш небезпечних злочинів.

Органи досудового розслідування повинні діяти в різних умовах та обставинах, що

складаються під впливом особливостей злочинів, в умовах дефіциту часу й доказової інформації та специфічних відносин між суб'єктами кримінального процесу. Зважаючи на ці обставини, процес розслідування уявляється як система слідчих ситуацій, що змінюються протягом усього періоду розслідування кримінального провадження. Виділення слідчої ситуації як об'єкта наукового дослідження обумовлено необхідністю виявлення особливостей криміналістичного підходу до вивчення процесу досудового розслідування кримінальних проваджень щодо вчинення організованими злочинними групами примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.

Стан дослідження проблеми

Уперше визначення поняття «слідча ситуація» було введено в науковий обіг О. Н. Колесніченком у 1967 р. [1]. У криміналістичних дослідженнях різних часів ціла плеяда авторів приділяла увагу вивченню складових змістовних компонентів такої криміналістичної категорії, як слідча ситуація. Найбільш значущими, на наш погляд, є праці Р. С. Белкіна,

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 06.12.2020).

А. Ф. Волобуєва, І. О. Возгріна, В. К. Гавло, І. Ф. Герасимова, А. Н. Гусакова, В. О. Коновалової, В. Г. Лукашевича, В. О. Образцова, М. В. Салтєвського, Р. Л. Степанюка, В. Ю. Шепітька, М. П. Яблокова та інших. На велике значення дослідження слідчої ситуації, а також на необхідність урахування її під час планування розслідування вказував у своїх працях М. О. Селіванов, який вважав, що слідча ситуація впливає на створення окремих методик розслідування злочинів значно більше, ніж вивчення криміналістичної характеристики злочину [2, с. 58]. Але комплексний аналіз типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, вчиненого організованими групами, науковці ще не проводили. Разом із тим у наукових криміналістичних колах сформувалася необхідність створення системного підходу до вивчення слідчих ситуацій, що дасть змогу на наступному етапі дослідження зазначеного питання створити систему конкретних заходів, які працівники поліції здійснюватимуть на всіх етапах розслідування, зважаючи на слідчу ситуацію, яка склалася в кримінальному провадженні.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає у науковому розробленні й типізації ситуацій з урахуванням специфіки розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, вчиненого організованими злочинними групами. Завданнями дослідження є вивчення й узагальнення практики розслідування вказаного злочину з метою виокремлення й аналізу типових слідчих ситуацій.

Наукова новизна дослідження

З урахуванням наявних підходів до питання слідчої ситуації в криміналістичній науці вперше розроблено структуру слідчих ситуацій початкового етапу розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, вчиненого організованими групами, та запропоновано алгоритм дій органів досудового розслідування у разі виникнення зазначених ситуацій.

Виклад основного матеріалу

Швидко встановлення достатніх даних про ознаки злочину в події, що сталася, виявлення достатніх підстав вважати подію злочином, а також встановлення обставин, що виключають можливість проведення досудового розслідування, на думку Є. Г. Коваленка, є головним завданнями на стадії початкового

досудового розслідування. Науковець зазначав необхідність спрямування всіх заходів початкового етапу на збирання, фіксацію та аналіз фактичних даних, які в подальшому слугуватимуть підставою для ухвалення рішення у конкретній справі в найкоротший строк [3, с. 225]. Досліджуючи та аналізуючи початковий етап розслідування, Р. С. Белкін та Т. В. Авер'янова наголошували на обов'язку слідчого на цьому етапі швидко діяти та зосереджувати всю увагу на тому, щоб встигнути виявити і зібрати максимальну кількість доказів, оскільки у разі марнування часу сліди злочину можуть зникнути або можуть бути знищені чи пошкоджені (у тому числі навмисно). Указані автори наголошували на необхідності спрямування всіх зусиль на розкриття злочину «за гарячими слідами», забезпечення можливості відшкодування збитків, заподіяних злочином, встановлення, виявлення місця перебування і як результат – затримання підозрюваних [4, с. 689].

Серед багатьох різноманітних поглядів на визначення поняття слідчої ситуації, на нашу думку, найбільшої уваги заслуговує її дефініція, сформульована С. В. Великановим, який визначає її як сукупність умов, що сформувалися на певному етапі розслідування злочину, які слідчий сприймає, оцінює та використовує з метою досягнення стратегічних (загальних) цілей розслідування та вирішення тактичних завдань [5, с. 7].

Залежно від різних складових частин та елементів слідчої ситуації і їх взаємозв'язку між собою у криміналістичних дослідженнях такі ситуації узвичаєно поділяти на реальні й типові. С. М. Сухомлінов у своїх працях пропонує вважати реальними слідчими ситуаціями такі, які виникають у реальному житті, тобто в певному часовому проміжку [6]. У свою чергу, В. К. Гавло у своїх дослідженнях розуміє типову слідчу ситуацію як таку узагальнену на основі практики розслідування злочинів обстановку, що ґрунтується на схожості криміналістичних характеристик розслідування злочинів, яка в межах характерних для неї даних у певному інформаційному просторі об'єктивно відображає умови та стан процесу розслідування [7, с. 93]. В. В. Кікінчук, досліджуючи питання типової слідчої ситуації, вважає такою сукупність даних, умов та інших факторів, які безпосередньо чи опосередковано впливають під час розслідування окремого злочину на слідчого, наділеного процесуальними повноваженнями, які вимагають від нього чіткого дотримання послідовного інтелектуального процесу, закономірно властивого

кожному (інколи навіть на підсвідомому рівні). Така розумова діяльність відображається в ухваленні відповідних процесуальних та обґрунтованих на основі закону і власного переконання слідчого рішень [8, с. 135]. Р. Л. Степанюк пропонує вважати типовою слідчою ситуацією сформульовану на підставі аналізу практики розслідування певної категорії злочинів штучну абстраговану модель, що відображає стан наявної у слідчого інформації про обставини злочину й обстановку, що склалася на відповідному етапі розслідування [9, с. 111]. Типова слідча ситуація, вважає В. М. Шевчук, це така ситуація, з якою слідчий стикається на будь-якому етапі досудового розслідування злочину; вона залежить від повноти вихідних даних про подію, яку він досліджує [10, с. 126]. Не останню роль у розрізненні типових слідчих ситуацій відіграють ті умови, в яких вчинено злочин (очевидності чи неочевидності). За основу ж типізації слідчих ситуацій наступного етапу розслідування можна взяти власне ставлення підозрюваного до повідомлення про підозру.

У цілому початковий етап розслідування характеризується наявністю різноманітних особливостей, які впливають на процес формування слідчих ситуацій, при цьому недоречно зважати лише на загальні відомості про злочин через те, що такий підхід дає змогу робити лише загальні висновки про обставини вчинення злочину та ґрунтується на «типовому» злочині, тож, необхідно врахувати обставини конкретного злочину і характеристики особи, яка його вчинила, оскільки вони є індивідуальними [11, с. 390].

Розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань має свою специфіку, обумовлену обставинами його скоєння та умовами, в яких проводиться досудове слідство. Наявність або відсутність доказів, оперативної інформації, а також інших даних та умов, які виникають на певному етапі досудового слідства, накладають свій відбиток на процес розслідування, що реалізується у виборі найбільш ефективної лінії поведінки всіх учасників процесу. Указане проявляється у формуванні типових слідчих ситуацій. У кожному конкретному випадку злочин характеризується сукупністю конкретних даних, відповідно, залежно від моменту отримання інформації слідчий має певний набір даних про цей злочин.

Побудова слідчої ситуації дає змогу розробити методичні рекомендації про систему необхідних слідчих і розшукових дій та розділити певні напрямки роботи для досягнення

поставленої мети із незначними затратами часу й особового складу правоохоронних органів.

Розглянемо найбільш типові слідчі ситуації, які зустрічаються під час розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, вчиненого організованими групами на початковому етапі розслідування. Цими ситуаціями є такі:

- першочергова інформація про злочин була отримана від потерпілого або від його близьких родичів і сторонніх осіб, яким стало відомо про злочин після вчинення примушування але до виконання зобов'язання;

- дані про злочин отримано від потерпілого або інших осіб після вчинення примушування, але після виконання (чи невиконання) зобов'язання на вимогу кредитора;

- дані про вчинення примушування були отримані в результаті розслідування інших злочинів.

Найчастіше під час розслідування цієї категорії кримінальних злочинів виникає слідча ситуація, коли інформація про вчинення примушування до виконання зобов'язання, яке боржник-потерпілий має виконати через свої зобов'язання перед кредитором, але не виконує, оскільки не має наміру або можливості їх виконати, надходить від потерпілого та інших осіб (зазвичай такими виступають близькі родичі). На момент внесення відомостей до ЄРДР і на первинному етапі розслідування кримінального провадження ця слідча ситуація характеризується наявністю значного обсягу інформації про обставини його вчинення та про осіб, які вчинили примушування. Дані про злочин можуть бути отримані як від самого потерпілого під час безпосереднього звернення до правоохоронних органів, так і з повідомлень медичних закладів, у які потерпілий міг звернутися за медичною допомогою у результаті отримання ним тілесних ушкоджень. На підставі аналізу й оцінювання ситуації слідчі органи ставлять перед собою завдання, вирішення яких має допомогти отримати докази із наданого масиву інформації. У цьому випадку необхідно вжити заходів, спрямованих на документування злочинних дій особи, яка вчинює примушування. Практика показує, що в цій слідчій ситуації особа не виконує своє зобов'язання одразу після вчинення примушування, оскільки не має такої можливості (наприклад, не має коштів, щоб повернути борг одразу), й особа, яка примушує до виконання цивільно-правового зобов'язання, дає потерпілому змогу відшукати таку можливість і виконати зобов'язання в майбутньому.

При цьому злочинець або злочинці тривалий час психічно чи фізично тиснуть на потерпілого або членів його родини з метою активізації його дій, спрямованих на виконання зобов'язання. Крім того, обов'язково слід зафіксувати факт виконання потерпілим своїх зобов'язань.

Типова система слідчих і розшукових дій у цій ситуації є такою.

1. Допит потерпілого про обставини скоєного злочину та про осіб, що його вчинили, а також обов'язкове з'ясування обставин виникнення цивільно-правового зобов'язання, виявлення свідків як вчинення примушування, так і виникнення зобов'язань.

2. Освідування потерпілого на предмет установлення тілесних ушкоджень, отриманих під час скоєння злочину.

3. Отримання документів, які вказують на наявність цивільно-правових зобов'язань (розрахунки, договори тощо).

4. Огляд одягу потерпілого на предмет виявлення пошкоджень і слідів злочину.

5. Допит свідків про обставини примушування.

6. Огляд та прослуховування матеріалів звуко-відеозапису.

7. Здійснення заходів, спрямованих на встановлення місцеперебування особи або осіб, що вчинили примушування. Слід зауважити, що в більшості випадків особа, що вчинила примушування, є відомою, оскільки нею є кредитор, а потерпілий є боржником. Але у випадку, коли злочин вчинено на замовлення та групою осіб, потрібні саме вказані розшукові заходи. Також у цьому разі необхідно пред'явити потерпілому для оперативного впізнання фотоальбоми із зображенням імовірних злочинців, оскільки такими найчастіше виявляються особи, які раніше вчиняли вимагання.

8. Здійснення заходів, спрямованих на документування злочинних дій (прослуховування телефонних розмов із потерпілим).

9. Затримання особи під час спроби повторно вчинити примушування, а також під час вчинення потерпілим дій, спрямованих на виконання цивільно-правових зобов'язань після того, як його незаконно примусили їх вчинити.

10. Освідування підозрюваних на предмет установлення особливих прикмет і тілесних ушкоджень, отриманих у разі вчинення опору потерпілим під час примушування.

11. Допит підозрюваного.

12. Обшук за місцем проживання підозрюваного для виявлення знарядь злочину, якщо такі були, та для виявлення документів, які свідчать про наявність цивільно-правового зобов'язання між ним і потерпілим (слід

зауважити, що такі документи підозрюваний забажає сам передати добровільно, оскільки вважатиме свої дії правомірними через існування цих документально підтверджених зобов'язань).

13. Огляд одягу підозрюваного.

14. Огляд місця виконання зобов'язання (в деяких випадках обумовлюється договором).

Слідча ситуація, коли попередню інформацію отримано від потерпілого, але зобов'язання під тиском злочинців він уже виконав, є менш сприятливою для слідства, оскільки важко довести факт примушування. Річ у тім, що кредитор може заявити, що зобов'язання боржник (потерпілий) виконав добровільно, й у правоохоронних органів не буде змоги задокументувати злочинну діяльність особи, що примушувала виконати чи не виконати цивільно-правове зобов'язання. У цьому разі виникають певні складнощі з отриманням доказів. Це також зумовлено тим, що майно, цінні речі та гроші передаються під час виконання зобов'язання, і їх місцеперебування важко встановити. Але варто зауважити, що труднощі з установленням місця перебування майна виникають лише в тому разі, коли кредитор усвідомлює злочинність своїх дій і намагається приховати сліди вчинення ним примушування і з цією метою переховує майно та цінності. Практика свідчить, що у разі вчинення примушування групою осіб на замовлення кредитора речі, набуті злочинним шляхом, будуть переховуватися. Інакше кажучи, злочинці чинитимуть протидію розслідуванню. Однак у більшості випадків (приблизно у 80 % з них) злочин вчиняється на побутовому рівні, й до моменту його вчинення між потерпілим і підозрюваним існують дружні стосунки, а це свідчить про те, що особа, яка вчинила примушування, буде практично впевнена у тому, що потерпілий не звернеться до правоохоронних органів, оскільки він мав сам виконати свої зобов'язання через договір тощо. Це означає, що доки підозрюваний почуватиметься невинним, він не чинитиме жодної протидії, і всі речі, які він отримав у рахунок виконання боржником своїх зобов'язань, триматиме в себе вдома.

У тому разі, коли злочин вчиняється групою осіб на замовлення, ця слідча ситуація може проявлятися в таких варіантах:

– потерпілий може бути знайомий із злочинцями, оскільки його системно примушує протягом певного проміжку часу та ж сама група осіб;

– потерпілий може впізнати злочинців, хоча випадок примушування і був одиничним;

– дані про злочинців відсутні, примушування було вчинене і виконане одночасно або за невеликий проміжок часу.

Слідчі та розшукові дії в цій ситуації можуть мати такий вигляд.

1. Допит потерпілого про обставини скоєного злочину та про осіб, що його вчинили, а також обов'язкове з'ясування обставин виникнення цивільно-правового зобов'язання, виявлення свідків як вчинення примушування, так і виникнення зобов'язань.

2. Освідування потерпілого на предмет установлення тілесних ушкоджень, отриманих під час скоєння злочину.

3. Отримання документів, які вказують на наявність цивільно-правових зобов'язань (розрахунки, договори тощо).

4. Огляд одягу потерпілого на предмет установлення пошкоджень і слідів злочину.

5. Допит свідків про обставини примушування.

6. Огляд та прослуховування матеріалів звуко- чи відеозапису.

7. Здійснення слідчих розшукових дій, спрямованих на встановлення місця перебування особи або осіб, що вчинили примушування, а також установлення їх причетності до злочину.

8. Затримання підозрюваних.

9. Особистий обшук.

10. Допит підозрюваного.

11. Освідування підозрюваного.

12. Відтворення обстановки та обставин події.

Якщо потерпілого примушували до виконання зобов'язання, і він виконав частину цього зобов'язання, необхідно провести документування злочинних дій, які вчинятимуться з метою примусити потерпілого виконати решту свого зобов'язання. У такому випадку необхідно спрямувати всі заходи на ефективне затримання на гарячому.

Децю гіршою є ситуація, коли потерпілий не знає осіб, які вчинили примушування, і не може повідомити будь-яких даних про них. У цій ситуації необхідно приділити головну увагу встановленню місця перебування кредитора зобов'язання, оскільки злочинці, як правило, примушують виконати певні дії на користь замовника, а таким замовником виступатиме саме кредитор. Важливу роль також відіграє наявність бази даних про осіб, схильних до вчинення таких злочинів.

Слідча ситуація, коли дані про вчинення злочину отримуються в результаті розслідування в межах інших кримінальних прова-

джень, у діяльності правоохоронних органів теж зустрічається доволі часто. Ці дані можуть бути отримані під час допиту потерпілого, свідків, підозрюваних чи обвинувачених, а також під час проведення слідчих розшукових дій. У зв'язку із часовим періодом, який минув з моменту скоєння злочину, і до моменту, коли стало відомо про примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, виникають певні труднощі у вирішенні вказаної ситуації. Доказову інформацію можна отримати, як правило, із свідчень учасників кримінального судочинства, тому слід проводити такі слідчі дії, як освідування, огляд речей та огляд місця події, де було скоєне примушування та виконано зобов'язання. Слід з'ясувати факт звернення потерпілого за допомогою до медичних установ після скоєння злочину у зв'язку з отриманням ним тілесних ушкоджень.

Також до особливостей цієї слідчої ситуації можна віднести випадки, коли кримінальна справа порушується без достатньо ретельної перевірки. Практика показує, що в таких випадках кримінальне провадження порушується за ознаками вимагання, а під час подальшого розслідування встановлюється, що між потерпілим і підозрюваним до моменту скоєння злочину існували цивільно-правові зобов'язання. У цьому разі кримінальне провадження слід перекваліфікувати за ознаками примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.

Викладені вище алгоритми дій у зазначених ситуаціях не є вичерпними і можуть доповнюватися з огляду на конкретну ситуацію, яка склалась у конкретних умовах, з урахуванням кількості та якості отриманої первинної інформації.

Висновки

Отже, зважаючи на результати дослідження, проведеного в межах цієї статті, можна дійти висновку про те, що зазначені типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, вчиненого організованими групами, класифікуються за такими критеріями: за обстановкою скоєння примушування, обізнаністю працівників правоохоронних органів про обставини примушування, підставами внесення відомостей про вчинення цього злочину до ЄРДР, даними про обстановку його вчинення і за відомостями про особи злочинців.

Список бібліографічних посилань

1. Колесниченко А. Н. Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харьков, 1967. 27 с.
2. Селиванов Н. А. Криминалистические характеристики преступлений и следственные ситуации в методике расследования преступлений. *Социалистическая законность*. 1977. № 2. С. 56–59.
3. Коваленко Є. Г., Малярєнко В. Т. Кримінальний процес України : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 712 с.
4. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р. Криминалистика : учебник / под ред. Р. С. Белкина. М. : Норма, 2005. 992 с.
5. Веліканов С. В. Класифікація слідчих ситуацій в криміналістичній методиці : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2002. 20 с.
6. Сухомлінов С. М. Типові слідчі ситуації та проблеми їх використання // Науковий огляд : сайт. <http://intkonf.org/index.php?s=%F1%F3%F5%EE%EC%EB%B3%ED%EE%E2&Submit=%CF%EE%F8%F3%EA> (дата звернення: 06.12.2020).
7. Гавло В. К., Клочко В. Е., Ким Д. В. Судебно-следственные ситуации: психолого-криминалистические аспекты : монография / под ред. В. К. Гавло. Барнаул : Изд-во Алтайского ун-та, 2006. 226 с.
8. Кікінчук В. В. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування викрадень бюджетних коштів в агропромисловому комплексі. *Право і Безпека*. 2013. № 2 (49). С. 131–135.
9. Степанюк Р. Л. Ситуаційний підхід у формуванні методик розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України. *Право і Безпека*. 2013. № 3 (50). С. 110–115.
10. Шевчук В. М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2013. № 6, т. 2. С. 125–129.
11. Чичиркіна С. П. Особливості проведення слідчих дій на початковому етапі розслідування при виявленні приховування злочинів у сфері службової діяльності. *Право та управління*. 2011. № 2. С. 387–396.

Надійшла до редколегії 08.12.2020

ЗОЗУЛЯ Е. В. СОДЕРЖАНИЕ СЛЕДСТВЕННЫХ СИТУАЦИЙ НАЧАЛЬНОГО ЭТАПА РАССЛЕДОВАНИЯ ПРИНУЖДЕНИЯ К ИСПОЛНЕНИЮ ЛИБО НЕИСПОЛНЕНИЮ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ, СОВЕРШЕННОГО ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОЙ ГРУППОЙ

Рассмотрен ряд вопросов, касающихся сущности следственных ситуаций при расследовании принуждения к исполнению либо неисполнению гражданско-правовых обязательств, совершенного организованной преступной группой, необходимости всестороннего изучения ее составных элементов и их взаимосвязи, направления развития, предпосылки к их выбору и реализации действий как способа решения и преодоления сложных ситуаций и перехода от одной следственной ситуации к другой. Исследованы процессы, которые происходят в системе взаимосвязи следственной ситуации с определенным порядком действий. Рассмотрены конкретные следственные ситуации и соответствующий им порядок действий при расследовании принуждения к исполнению либо неисполнению гражданско-правовых обязательств, совершенного организованной преступной группой.

Ключевые слова: типичная следственная ситуация, следственные действия, негласные следственные розыскные действия, гражданско-правовые обязательства, начальный этап расследования, принуждение к выполнению либо невыполнению гражданско-правовых обязательств.

ZOZULYA E. V. CONTENT OF INVESTIGATIVE SITUATIONS OF THE INITIAL STAGE OF INVESTIGATING COERCION TO FULFILL OR NON-FULFILLMENT OF CIVIL OBLIGATIONS COMMITTED BY ORGANIZED CRIMINAL GROUPS

A number of issues concerning the essence of the investigative situation have been studied. The author has indicated the need for a comprehensive study of its constituent elements, given the specifics of the investigation of coercion to fulfill or non-fulfillment of civil obligations committed by an organized criminal group. The interrelationships of investigative situations of the initial stage of the investigation have been analyzed; directions of the development have been indicated. The bases for choosing and realizing actions at the initial stage of investigation have been analyzed; investigative situations and algorithms of the corresponding actions have been specified. Ways to solve a difficult situation and transition from one investigative situation to

another during the pre-trial investigation have been suggested. Based on the analysis of scientific opinions on such a forensic category as the investigative situation of the initial stage of the pre-trial investigation, the author has substantiated own views on this issue. The processes that take place in the system of interrelation of the investigative situation of the initial stage of the investigation along with the actions corresponding to it have been studied. The specific investigative situations of the initial stage of the pre-trial investigation and the actions that correspond to them during the investigation by the fact of coercion to fulfill or non-fulfillment of civil obligations committed by an organized criminal group have been analyzed.

Taking into account the positive and negative practice of investigating crimes related to the researched crime, the author for the first time has elaborated an algorithm of the investigator's behavior at the initial stage of their investigation, given that those actions are committed by an organized group of people. Given the positive practice of investigating coercion to fulfill or non-fulfillment of civil obligations, the author has defined the possible ways to use information about the investigative situations of the initial stage of the investigation in order to optimize the activities of investigative units during the investigation of this category of criminal proceedings. Typical investigative situations of the initial stage of investigation have been studied and algorithms of the investigator's actions during their realization have been defined.

Key words: *typical investigative situation, investigative actions, secret investigative search actions, initial stage of investigation, civil obligations, coercion to fulfill or non-fulfillment of civil obligations.*